

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՏՊԱԻՌՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Նգիպտոս' . . . Աղեքսանդրիան' նաւա-
հանգիստ մը , սեւ ցեխոտ փողոցներու մէջ
ղեղուած վաճառորդ , ցած սալլի , ճերմակ
էշեր , աղտոտ իշապաններ , անդին' Գահիրէն
արեւէ տապկած քաղաք մը չոր , քառակուսի
սպիտակ շէնքեր , ցած տուններ , կոյր ֆլլաշ-
ներ , ու հեռուն' երկու երեք եռանկիւնաձեւ
բուրգերու քով երկայնացից արմաւենիք մը , ահա
նկարը որով Նգիպտոսը կ'երեւակայէի զայն
չայցելած :

Ո՛րքան կը սխալէի : Այսօր Նգիպտոսը Նւ-
րուպ գործած է . մաքուր լայն փողոցներ ու-
րոց վրայ առանց կապալու կրնաս զայել ,
հոյակապ ու նրբաճաշակ շէնքեր , հանրակառ-
քեր , եւ ճարտարկան կառուղիներու քաղաքավար
բնակիչներ . եթէ տունէդ դուրս ելլաս , աղ-
տոտ կզկուած շուներու չես հանդիպիր . մա-
քուր հազուատով , փայլուն կոճակներով գի-
նուորներ ու ոստիկաններ կը տեսնաս , հանդի-
պած դէմերդ լինը ամբարտաւան կամ վախ-
կոտ աշուղներով քեզի չեն նայիր . քերանք ու
հառաչեք ականջիդ չեն զարներ . եւ սակայն
հոս ալ մարդիկ ֆէս կը կրեն , ու կ'ապշիտ
Թըքի լուծէն դեռ նոր ազատած այս երկրին
մէջ քաղաքակրթութեան այս արագ տիրա-
պետութիւնը տեսնելով . կ'ապշիտ ու սիրտդ
կը ճմուրն խորտը խորհրդածութեանց ներքեւ ,
ու հառաչներ ուռած փրփրէ՛ղ դուրս կը ժայթ-
քին յիշելով երկիրդ . կը զգաս թէ անձքի եւ-
կիր մըն է ան ու աչքդ կը Թըքի ինչու որ ա-
նիծեալ ըլլալով հանդերձ կը սիրես զայն . . .
.

Սորդրաւո՛ր ու պաշտելի աշխարհ , այս հին
Փարաւոններու , մոմբացած Ռամսէսներու մե-
ծաշուք հայրենիքը , որ այսօր նոր քաղաքա-
կրթութեամբ մը կը վերածնի , բայց իր յատուկ
սեպարը կը պահէ միշտ ի նորոս տեղացի Ա-
րաբներուն :

Աղեքսանդրիայէն Գահիրէ երկաթուղին ա-
րագօրէն գիւնացդ կը պարզէ իսկատիպ բնու-
թեան մը զգալիկարը ու աչքդ կը յանկուցա-
նէ : Բնութեան մէջ Արաբը կը գտնաս եւ Արա-
բին մէջ կը նշմարես' բնութիւնը իր գոյներովն
ու պատկերներովը . իր արմաւենիներուն պէս
Արաբացիին ալ բարձրաճատակ ու ոսկրոտ է . իր
արեւէն տողողած մորթովը չոր ու նիւար ու
բարակ , նման է երկրին ծառերուն որոնք պըր-

կուած ու մկանուտ' կը բուսնին հոս հոն փնջեր
կապելով . հողին գոյնը , սեւի մօտ գորշ , իրե-
նին պէս է , ու կը խորհիւ թէ իրօք այն հա-
րազաւոր անկէջ ելած բուսած է : Այլ ու ձախ
աւաններ իրարու կը յաջորդեն եւ տափակ եր-
կրին վրայ հաղիւ թէ թիւղ մը բարձր կը թը-
ւին քեզ' ա' յնքան ցած են եւ կը խառնուին
հողին հետ որով շինուած են : Աւանի հարթ
հաւասար յաւիտեան կ'երկնայ զաշտանկալը ,
ուր ստէպ կը ցոլան Նեղոսի առուսացած ջրե-
րը , եւ շատ մ'օրինակ եւ ձանձրանալի պիտի
թուէր ան եթէ երկայնաձիգ արմաւենիներ
չարգելի : Հոս հոն , իրենց շնորհալի ուրուա-
գիծը չցցէին հորիզոնը կտրելով , եւ անոնց
երկայն երկայն ոտներն ու տերեւները պիտի
թեւ քամին շարժելով , ծփուն ու լայն օրօր-
մամբ : Արաբուէիներու շնորհալի շարժու-
ածքները , անոնց փէշերուն ու ծալքերուն
ծածանումը կը յիշեցնեն : Ուր նային , ուր
երթան , ուր որ գտնեն , արմաւենին միշտ
զիմացդ կը գտնաս եւ ան միշտ մէտքդ կը
գրաւէ : կը ստիպէ որ վրան խորհիւ—արբա-
զան ծառն է որ բարձրն իր օրհնէնքը կը պիտէ
երկրին վրայ—եթէ արաբացի մը ծնած ըլլա՞յ յի-
անոր հասակին հմայունք , անգլա՞յ՝ այլորդ ա-
րեգակին կիզումին նայելով , միայն անոր սա-
ղարգոտ կատարին որ բազուած հովաւարի
նման կ'օրօրուի նազելի շարժումներով , հողին
ու մարմինն պիտի զովանային :

Ձմեռուն եղանակին մէջ Գահիրէն . . .
զահ մը դրախտի' ուր աշխարհիս չորս կողմէն կը
վազեն կը թափնաւնդ որարեւի պէսք ունին ,
—նոր արեւապաշաները :

Ստէպ ման կուզա՞ք քաղաքին չըջակաթը
ուր այլուններս միշտ կը հետեւին արաբուէի
աղջիկներու որոնք բոլորի , սեւ ծուէններու ,
պատառատուն լաթերու մէջէն , սիրուն հրա-
շակերտներ , քանդակուելու արժանի փղերիկ
ոտքեր իր շարժին , յատակ գիծերով , ճեղ-
քուած ու ազատ բուսած մատիկներով , կը-
լորիկ կրունկով որուն վրայ մետաղէ օղակին
մէջէն , բարակ պճեղը կ'երկնայ կը կորսուի
փէշերուն մէջ . . . Ա' ինչ այն յափշտակիչ ու
սիրազգիւրդ արաբ աղջկանց խմբեր , նա-
զելի քաղաածքներուն ճոճումը , շնորհածալ
երկայն պատմութեաններուն ուրուագիծը ծալ-
քերու եթերային ծփումով . . . այն խմբաշը-
կարը գլուխներու որոնց վրայ ծրար մը , սա-
փոր մը , կողով մը կամ որ ու ինչ ասորով մը
զրած են զոր ստէպ ձևերովն կը բռնեն , երե-

ւան հանձնով լայն թեզանքէն դուրս ելլող նուրբ ու մոտ թեւերը

Ձմալիցայ անոնց վրայ ու երազներ հիւսեցի գիտելով անոնց բարակ ձկուն իրանին սիրուն օրօրումը, արըշիտ աչքը վայելիցի աւանդ հարուստ ու սերտ լանջները որոնք ցեղանք պիտի կը հրեն թուր կտաւը • ահա եւ գիշտութիւնն ազնիւ ու թալմ պտուղները...

Իրիկուն մը, արեգակը նոր մարը մտած էր ու մտածեցի երթալ լուսնի լուսով տեսնել բուրբերն ու Սփինքսը գործնք արդէն ցերեկով տեսած էի • ցառքեցի հեծելախուլս վրայ եւ ինկալ ճամբայ միտ մինակս • Դասը-էլ-Նիլ կամուրջէն անցնելով վայելիցի Նեղոսի անւնի հոյակապ գեղանկարը՝ ողորդած կրակի գոյն չէկ երանգներով • կը հոսէր նեղոսը ծանրաշարժ ձերուների պատկանելի գրեւեցեցով, իսկ վրան բեր ու հազար փոքր եւ մեծ նաւակներ կ'երթեւեկէին՝ երկայն սրածնու ձերմակ առաջատները պարզած որոնք ահագին սպիտակ ծծիւններու թեւերուն թուրիքը ունէին • Կ'երկնաւոր սուրբ գետը չորս դին ունէին սփռելով, եւ ընտլ թիւնը իրօք կ'ամփոփուէր կ'ըլէր՝ գողցաւ խոկալու հաւմար լոյսին փախուստէն առաջ • ճիշտ այն պահն էր ուր ամենայն ինչ ստուերներով կը պատի • Նեղոսի երկայնքը արմաւենինքի կարգով կը շարուին նուրբ ու երկայն հասակներն զէպի քի բեր ցցած, եւ հեռուոր մէջին շղարշին ներքեւ իրենց շնորհալի բուններուն գիծերը աւելի կը վախճան • իսկ կատարներն տերեւներու փնջերը կ'ալակերպին, մա՞ք թէ փետուր • երեք տերեւ հոս ըսեր • այս փնջերը հորիզոնին վրայ հոս հոն կը արաւուն եւ իրենց տնշարժութեան մէջ կարծես շարք մը սարդեր ըլլան ուր մթակապոյտ անամպ երկնից վրայ աներեւոյթ ոտտաններ հիւսած են, խորհրդաւոր ու անշարժ կը սպասեն օդային այն անապի մատուկները որոնցէ ծիծեռնակը խոյս կուտայ • • •

Սո յափշտակուած, կանգ առած մնացի • Ժամը կ'անցնէր • Գիշերը տիրապետեց ամենուրեք, արդէն բարձր է լուսինը • Նեղոսի արեւծաթակերտ ժապաւէնը հեռունքը օծապտոյտ կը ծաւալի • Սո կը հետեւիմ անոր՝ հեծելախուլս վրայ սուրալով, թոշուների պէս օդերը ճեղքելով, իրաւցնէ վերայցաւ • Սակայն հոս ճամբան կը դառնայ, ակամայ կը հեռանամ այս քանակներէն ու կը մանամ ծառուղւոյ մը մէջ որ մինչեւ բուրբերը մզոններով

կ'երկնայ • խոշոր ծառեր, տերեւախիտ ու սաղարգահարուստ, ուրկից լուսինը կարող չէ թափանցել • Չորս դիւս մթնցաւ, հեծելախուլս գնացքը ծանրացուցի, ստուերներու անվստահ յատակի մը վրայէն գողցես անխնայ կը հալովին • Այլ ու ձախ, ծառոց կոնդերու մէջէն երեմեն զատանկարը կը պարզուի ջինջ ու յստակ • Լուսնին սպիտակ լոյսին ներքեւ, աւաններ ու գիւղեր, խրճիթներ ցած քառակուսի, լուռ ու մթին կը ննջեն • հազիւ երբեմն շան հաչիւն մը •

Ծառուղին տակաւին կը տեսէ, մզոններ արդէն կտրած եմ • կը գգամ որ վերջնակէտին մօտ եմ եւ ահա, քովնտի՝ ծառերուն մէջէն՝ ձախ կողմը բուրբերը երեւցան, մէկ, երկու, երեք • • • կարծես կուզերու կարաւան մը լուսնի լուսով որ երթալով փոքրանալով կը հեռանան անապատին մէջ • • • անոնց մօտ, գրեթէ ոտքերուն տակ, ահա Դամի գիւղը քառակուսի գորշ ու սպիտակ ցած շէնքերով • զիւր թիչ սիրուն նկար մըն է ան • անոր զիմացը Նեղոսի մէկ ջրանցքէն եկած ջրեր լճացած կը ծաւալին • հոն ամենայն ինչ կը իրէր • հեռուէն լուսնի լոյսին ներքեւ՝ խոկանեց աշխարհ մը, ոգիներու բնակութիւն մը գողցես այդ ջրակոյտը • • • սիրտս տրտմեցաւ, մահուան երգեր, տխուր եղանակներ, ցաւաքին օրօրներ երգելու տենչանք մը զիս կը մարում մէջէր • Ա՛խ այդ ջրերուն գաղտնիքը, շարժուն մթութեանց, հեղուկ ստուերներուն սեւ փայլուն ցոլքերը • • • Այդ ջրակոյտը խորհուրդներու մեռելատունն է • յատակը, աղջամուղջ ու սեւ դիւաններ, որոնք ոգիները՝ մակերես ելած՝ սանձն նուաղկոտ ալեծովմամբ լռին կը ցոլան •

Սարսուռներ ունեցայ • վերջապէս ծառուղին կ'աւարտի, անկից դուրս կը նետուիմ, չորս կողմս լոյսով ողողուած, հեծելախուլս կը ջրիմ • Շուշան բուրբերու մօտ աւել • Գաւի մը քայլ անդին շուք մը գետնէն բարձրացաւ, անոր ետեւէն չորս հինգ շուքեր ծնան կանգնեցան ու հեռուէն շուքերու ամբոխ մը շուրջս առաւ • Սպիտակ ու սեւ թիկնորցներու մէջ փաթեթուած Արարացիներ են, ու որք բուրբերուն շուք մը աւերակաց մօտ կ'եկերներութեամբ կ'ապրին • Հեծելախուլս անոնց շէյրին յանձնեցի, ու զարմացմամբ, գրեթէ երազի մէջ, այն ստուերներու ամբոխը զխաւցի • իրականութիւնը անբնական տեսիլ մը թուեցաւ ինձ, դարերու վրայէն անցայ, ա-

նոնց խորհուրդները իւզուեցան ու հեռաւոր անցեալ մը դէմս ներկայացաւ . ա'լ իմ եսս կորսնցուցի, ուրիշ մըն եմ . . .

«Այլ ինչ» եւ ուղտ մը գիմացս ծնրադրեց, երկայն վերարկունքներ հաղած լայն թիզանիքով Արարներ մօտեցան ինծի ու զիս թիկունքէս, թեւեթեւ բռնելով օդնեցին ու անոր վրայ խնամօք նստեցուցին, յանկարծ օդերուն մէջ բարձրացայ զահի մը վրայ : Լուսթեմամբ կ'ըթայինք աւազին վրայէն ուր չուք բերնիս կ'երկննար . ուղտիս ծանրաքայլ շարժումներուն հետ օրօրուելով վեհափառ կը յառաջանայի, իսկ անոնք լայնածալ երկայն պատմութեանն ընդուն մէջ, գողցես մոգեր՝ աշուշներն սեւեռած փայլուն աստղին վրայ, կ'առաջնորդէին ինծի :

Ասանկ, օրօրուելով, տատանելով, մտմտաւորով, անցայ հին աւերակներու մէջէն, որոնք աւելի կը ստուերանային բուրգերուն շուքին ներքեւ :

Ահա՛ Սփինքը . . . գլխուն վրայ, երկնաքը, փայլփուռ աստղ մը կարկանդակով կը ցուայ : Ծաղկատ առ ճակատ ճիշտ դիմացը ուղտ կեցուցի : Ամփոփուած՝ զահիս բարձունքէն դիտեցի զայն . կենացս ամենամեծ գիշերն էր . . . Թաթերը երկնցուցած առեւծածեւ նստած էր անիկա գլուխը բարձր . գէմքը՝ պատկանելի զնեւթեմամբ լի, խաղաղ հզօր արտայայտութիւն մը ունի . դարերէ ի վեր խոկմանց մէջ կը թուի ան, ու նայուածքը՝ անցեալին գաղանթներովը լեցուն՝ իրեն նայողին հոգւոյն վրայ կը ճնշէ . իբրեք խորհուրդներու աստուածն է ան :

Յանկարծ, ինքզինքս չնչին ու փոքր զգացի, ինծի թուեցաւ թէ լուսնի լոյսին տակ ան սկսած էր հեգնական ժպիտով ինծի նայիլ . լուսնին դարձայ նայեցայ, ան ալ հեգնած թաղ կը ժպտէր : Այլ եւս ուղտէս վար իջայ :

Ո՛վ Սփինքս, մեծ ես դուն, հզօր ու հոյաւկապ . . .

Եւ անոր գիմացը հողիս ինքնայօժար խոնարհեցաւ :

Ահա դէմս անապատը, որուն տխրքը դիշերով վայելելիւ համար՝ բարձրացայ հեռուն աւազակոյտի մը վրայ : Ինքզինքէս դուրս ելած՝ անոր մթին հեռաւորութիւնները լսփեցի՝ հողին անոր հոգւոյն հետ միացաւ, խառնուեցաւ ու լայնցաւ :

Սպիտակ վերարկուին մէջ փաթթուած ձիաւոր մը լուսնի լոյսին տակ, ծփուն, փշերը

հովին, միջոցը քառատրոփ կտրեց անցաւ : Հեւալով հետեւեցայ անոր աչքովս, մինչեւ որ իր Պոթոուս ստուերադիւր բազէի թռչնով միանարի՞ խորութեանց մէջ անհետացաւ : Աստեղաց քթովս հեռուն ներքեւ, չրթներս դողդոջուն, յուզեալ կը մնայի : Պահ մը անցաւ, ու հեռուն, շնագայլերուն լայազին երկայն ուռուցները դիշերային միջոցները հընչեցուցին :

ՄԻՐ_ԵՐՈ

Գահերէ

ՊԱՏՄԻՐ ԱՍՏԸԾՈՒՆ

Մըշապո՛ւն յուսին, որ հաւերեսասր Լըսուլ եւ ալեւ թըշուստի ծայնին, Լըսի՛ր անտ ինձ, ես էլ եւ թըշուստ Ճախսազըրով—որդի եւ Հային :

Երբ շըշաւ կ'առնես իմ հայրենիքով, Աւերակներում, մոխիրներում մեջ Անէր ու անտուն նիւհող ֆուլի ֆով Ուր եղբայրներիս հաւերուրի՛ր ինձնից :

Մեկը օրօր երգիր սիրասուններում, Անո՛ւշ զըրուցներ պսուիր խոր քնում . Ա՛խ անցա թըշուստ վիճակը անյոյս, Եթէ կա՛յ Ասուած, պսու՛րի՛ր Ասըծուն :

ԵԿԷ՛Ք ԵՂԱՅՐԱՆԵՐ

Անօրի եի՛ք ու եղա՛ք շա՛ս քաց, Բայց բաղդը ծաղրեց ձեռ արցունքն ազդու . Եեկ' ֆ, եղբայրներ՝ բաղդից հարածում, Մըշախ հանգըստեան հովտում նիւհեցու :

Ա՛խ դո՛ք մերկ եի՛ք, ծառա ու յոգնա՛ծ . Բա՛դդ, բա՛դդ գոյեցի՛ք, նա փախաւ հեռու . Եեկ' ֆ եղբայրներ՝ բաղդից հոգըրած, Մըշախ հանգըստեան հովտում հանգեցու :